

ŽIVOT S JELENY (I.)

Přestože se myslivosti sám nevěnuje, je prof. Ing. Luděk Bartoš, DrSc., našim myslivcům dobře známý díky své specializaci na výzkum biologie jelenovitých, především na jejich etologii, fyziologii a genetiku. Dne 16. července letošního roku oslavil sedmdesátiny, což byl důvod k tomu, abychom se sešli a popovídali si nejen o tématu, které prolíná celým jeho životem. Název rozhovoru je „vypůjčen“ z knihy jeho přítele – skotského veterináře a chovatele jelenů Johna Fletchera, jejíž česká verze před lety vyšla díky prof. Bartošovi v našem nakladatelství. S Luděkem Bartošem se známe dvacet let a tykáme si, tak snad čtenáři odpustí, že tuto formu komunikace zachováme i v rozhovoru.

Ludku, o tobě se ví, že pocházíš ze známé prvorepublikové podnikatelské rodiny...

Ano, jsem přímo buržoazního původu! Tak to stálo v mých kádrových materiálech, i když já sám jsem se narodil až potom, co komunisté rodině všechno sebrali. Můj děd Julius Otta byl původně spoluvlastníkem továrny na mýdlo a jedlé tuky v Rakovníku, kterou založil můj pradědeček František Otta. Komunisté nám ji znárodnili a v roce 1949 přejmenovali na Rakonu. Po roce 1989 nám ji „znárodnili“ jiní komunisté v nových kabátech opět tím, že nám protiprávně zabránili v restituci. Ale to je příběh, kvůli kterému jsme se asi nesešli...

Jak se továrnícký synek dostal k jelenům?

Velice snadno. Narodil jsem se v Rakovníku, ale od tří měsíců jsem žil v Praze, protože rodina upadla u režimu v nemilost a snažila se tak trochu splynout s davem. Cejch „buržoazního původu“ se se mnou ale ještě hodně dlouho vlekl. Jeleni se mi vždy líbili a velký význam pro mě v tomto ohledu měla Lánská obora. Vyrůstal jsem v ilegálním skautském oddílu a do Lán jsme se jezdili dívat na říji. Abychom mohli jeleny lépe pozorovat, přelézali jsme plot obory. Ve čtrnácti letech jsme tam byli zadrženi samotným ředitelem lesní správy a museli jsme se vykoupit sbíráním kaštanů pro zvěř. Později jsem se začal věnovat fotografování zvěře a do Lán jsem se dostal přes jednoho spřáteleného hajného, který v obore pracoval a já chodil načerno s ním. Opakovaně jsem ale měl namále, naštěstí bez jakýchkoliv následků.

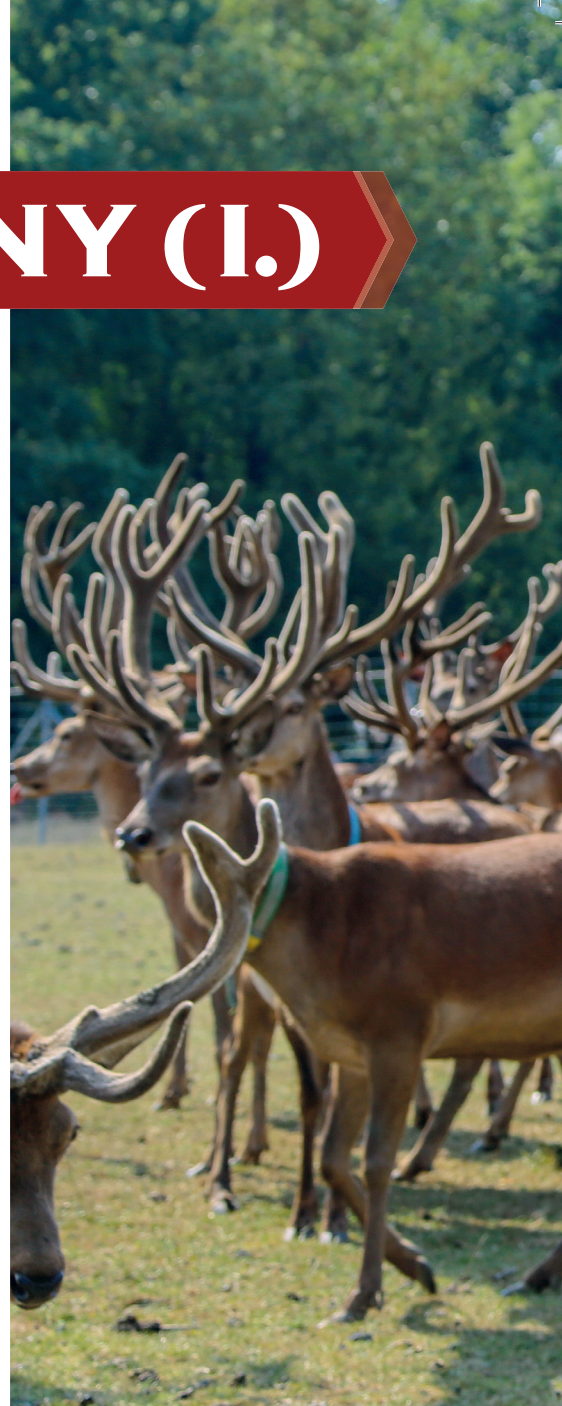
Takže od zájmu z mládí k vědecké práci...

Já jsem se před maturitou poněkud prosoduše rozhodoval mezi přírodními vědami a sochařinou, ale na střední škole mi bylo řečeno, že pokud bych já snad chtěl vůbec studovat na vysoké škole, tak leda na „hnojárně“. Nebylo to to, co bych býval chtěl, ale nenesl jsem to nijak těžce. Mnozí členové širší rodiny nemohli mít ani maturitu, někteří si dokonce místo školy odseděli skoro deset let v komunistickém kriminále. Vystudoval jsem tedy Vysokou školu zemědělskou v Praze. Nelitoval jsem toho a vzal to spíše jako šanci. Ostatně, snažím se obecně nelitovat věcí, které stejně už nemohu změnit, a naopak soustředit se na to pozitivní, co to přináší. Za studií jsem naražil v novinách na jakýsi článek o bílých jelenech, který mě zaujal. Psalo se v něm, že bílá jelení zvěř je v ohrožení, protože tenkrát u nás žilo již jen několik kusů. Napadlo mě, že by se jí dalo pomoci inseminací, a dokonce jsem cosi v tomto smyslu

„Červenou nití, která se táhne mým profesním životem, je vztah sociálního chování a fyziologie jelenů s ohledem na růst paroží.“

i napsal. Fotografoval jsem tehdy pro Ladislava Kochánka různé věci pro jeho knížky *Československá nej*. Mezi nimi bylo i zadání vyfotografovat bílé jeleny, tehdy považované za světový unikát. Podařilo se mi získat povolení dostat se do Žehušické obory, kde

bílé jeleny tenkrát chovali. To bylo v roce 1972. Začal jsem tam tedy jezdit jako fotograf, ale o uplatnění inseminace u zvěře nikdo neměl zájem. Fotografování se mi kvůli nepřízní počasí a plachosti zvěře zpočátku moc nedařilo, a tak jsem tam začal jezdit opakovaně. V té době jsem už působil na Fyziologickém ústavu Fakulty všeobecného lékařství Univerzity Karlovy, kde jsem měl kromě jiného na starosti laboratorní zvířata, a formou mimořádného studia jsem docházel na Přírodovědeckou fakultu. Tam jsem se domluvil s prof. Zdeňkem Veselovským, že bych se věnoval právě bílým jelenům v rámci kandidátské práce.

Já jsem si tvoji osobu vždy spojoval s Výzkumným ústavem živočišné výroby v Uhříněvsi...

To je správně. Na Fyziologickém ústavu mi totiž nechtěli dát svolení ke kandidatuře na jelenech, a tak jsem se nechal nalákat do Uhříněvsi, kde to možné bylo. Tam jsem se dostal v roce 1977, kdy jsem přešel nejdříve do oddělení pro výzkum myslivosti, kde jsem byl myslím dva roky. V té době panovala velká řevnivost o garanci myslivosti mezi Ministerstvem zemědělství a Ministerstvem lesního a vodního hospodářství. A spadal do toho i výzkum tohoto zaměření, který existoval v obou rezortech.

Vyřešilo se to tak, že ministr lesního a vodního hospodářství dal za babku čerstvě zrekonstruovanou hájenku ve Svatém Petru v Krkonoších ministrově zemědělství do soukromého vlastnictví. Naše oddělení bylo zrušeno, dokonce se zpětnou platností, a my byli převedeni pod Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti se sídlem na Zbraslavi. Tam již fungoval zavedený velký útvar myslivosti a naše oddělení do něj bylo začleněno. Na Zbraslavi jsem ale vydržel jen čtyři měsíce, protože mi nevyhovovalo tamní příšerné pracovní klima, kdy docházka byla důležitější než jakékoliv pracovní výsledky, a mdlá odborná úroveň.

Vrátil jsem se do Uhříněvsi, do oddělení genetiky. Pak se objevila společenská poptávka po farmových chovech jelenovitých, k čemuž jsem se díky svému zájmu o jeleny hodil. V roce 1988 se nám podařil jistý vědecký úspěch na skotu, díky čemuž jsem dostal nabídku založit v Uhříněvsi oddělení etologie. A to přesto, že jsem byl nestraník. To v té době byl hodně velký kvalifikační nedostatek. Letos naše oddělení oslavilo 30 let. Díky tomu, že jsem se stal vedoucím, mohl jsem přibírat lidi, kteří se věnovali hospodářským zvířatům, a já měl tím pádem větší prostor na své jeleny. Dokonce jsem si mohl založit a vybudovat ex-

perimentální zařízení, kde máme dodnes 50 kusů jelení zvěře. Takže díky úpornosti a tomu, že jsem v životě v podstatě klikař, se mi podařilo proplout různými úskalími a mohl jsem se věnovat věcem, které mě vždy bavily. Totéž jsem ostatně vždy umožňoval i svým lidem, protože neefektivnější práci lidé odvádějí, když mohou dělat, co je baví.

A co tě při výzkumu bavilo nejvíc? Která témata?

Těch věcí, které jsme zkoumali, bylo moc. Já sám jsem začal u oborní zvěře, intenzivně jsem se věnoval bílým jelenům, pak jsem přešel na striktně experimentální činnost na zvěři na farmě a teď, když už se mi konečně zdá, že některým věcem začínám rozumět, se vracím zase do oborního chovu, abych si mohl v polopřirozených podmínkách ověřit, že ty věci fungují tak, jak si myslím na základě kontrolovaných

vit, abych následkům takového případného pádu předešel. A vlastně to tímhle způsobem dělám „ze setrvačnosti“ tak trochu dodnes.

Proč jsi byl v 70. a 80. letech stranou řeckého hlavního proudu mysliveckého výzkumu u nás?

„Co způsobuje, že myslivci obtížně přejímají některé výsledky vědy do praxe? Tradice a emoce z ní vyplývající.“

To, co bylo v té době nazýváno mysliveckým výzkumem, mě – diplomaticky velmi jemně řečeno – neuchvátilo. Neraď bych vzbudil dojem, že si o sobě myslím, jak jsem výjimečný a nejchytřejší na světě. Výzkumníci v minulém režimu ale často zkoumali něco, k čemu neměli erudici, případně zkoumali problémy, které byly ve

vody. Když jsme v 70. letech přišli s hybridizací mezi evropákem a sikou, což považuji dodnes za jedno z velmi důležitých témat, kterému se už ale v současnosti výzkumně nevěnuji, poněkud jsme tím nabourali to, co hlásali kapitáni tehdejšího českého mysliveckého výzkumu. Ti měli za to, že k žádné hybridizaci nemůže dojít. Na

shromážděních, kde jsme byli přítomni, k žádné diskusi z jejich strany nedošlo. Zato když jsme někde chyběli, tito lidé o nás šířili zvěsti, že se svými pracemi snažíme zdiskreditovat výsledky lidové myslivosti. To mohlo být v té době existenčně hodně nebezpečné! Odborně jsme si neměli co říci, já byl mladý a hodně kritický, takže jsem si je dost znepřátelil. Druhým důvodem bylo, že nejsem myslivec, což byl vždy z hlediska komunikace s mysliveckou veřejností můj významný, nicméně cílený hendikep. Pro mě je to totiž otázka principu – pokud bych byl myslivec, mohl bych se dostat svými závěry do střetu zájmů. Mé vesměs kritické odborné názory se u myslivců příliš neujaly, ač jsem se o to snažil. Musím však říci, že po roce 1989 se to přece jen trochu změnilo, a hlavně v posledních letech zažívám určitou satisfakci.

Co způsobuje, že myslivci obtížně přejímají některé výsledky vědy do praxe?

Tradice a emoce z ní vyplývající. Tím nemám na mysli tradice typu předávání úlomků, výřady či dodržování myslivecké mluvy! Jde o to, že střední Evropa vzešla ze společných kořenů a k poznatkům vědy přistupuje jinak než anglosaský svět, který uctívám, protože vychází důsledně z vědeckých poznatků. Podle doc. Rudolfa Šilera, mého nadřízeného z doby působení na oddělení genetiky, je největší překážkou přenosu vědy do praxe tradice. V této souvislosti vždy jmenoval koňáky, kynology a myslivce. A měl naprostou pravdu. Ze svého působení na univerzitě v USA jsem si přivezl principy a strukturu výuky „wild-life managementu“ a nabídl to už v roce 2002 vedení příslušné fakulty, aniž bych se na tom chtěl sám jakkoliv podílet. Pochopil jsem, že aby ty změny měly nějaký dopad na praxi, musejí přijít z lesnických fakult, kde se myslivost učí. Ale vůbec jsem neu-

S prof. Karlem V. Millerem na konferenci o jeleni v Arkansasu, USA (konec 90. let).

experimentů v zajetí. Červenou nití, která se táhne mým profesním životem, je vztah sociálního chování a fyziologie jelenů s ohledem na růst paroží. Na toto téma mám také nejvíce publikací. Za minulého režimu jsem se naučil věnovat se více věcem najednou. Na mnoha případech ze svého okolí jsem totiž viděl, že když se bolševikovi zachtělo zabránit člověku v něčem, co ho nejvíce bavilo, tak to toho člověka dokázalo zničit. Proto jsem se snažil i ve vědě být poněkud rozkročen a kromě výzkumu jsem měl řadu nejrůznějších akti-

světě dávno vyřešené, nebo se už dokonce vědělo, že je to jinak. Mezitím ale jinde kráčela věda mílovými kroky, avšak to ti naši výzkumníci netušili a vlastně to ke svému životu ani moc nepotřebovali. Já jsem si tehdy vytkl za cíl uspět ve vědě na mezinárodním kolbišti a nechtěl jsem ztrácet čas marným bojem s větrnými mlýny. A je fakt, že dodnes mám mnohem lepší reputaci ve vědeckém světě spíše v zahraničí než u nás.

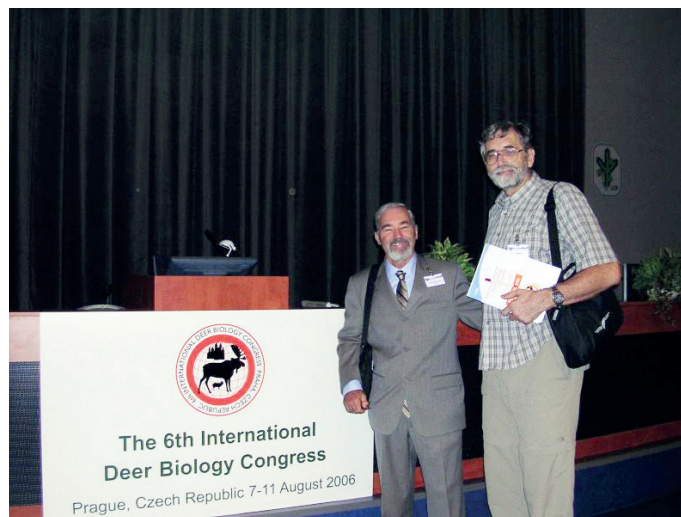
To, že jsem se pohyboval – jak říkáš – mimo hlavní proud, mělo ještě další dů-

spěl! Dokonce bych řekl, že jsem tím rozpoutal zničující řevnivost mezi tamními pracovníky, kvůli které ten, co pochopil výhody nabízeného systému, musel z fakulty dokonce odejít. Aby to ale neznělo tak chmurně, v posledních letech se mi díky spolupráci a dobrým kontaktům se současným vedením Lesnické a dřevařské fakulty České zemědělské univerzity v Praze a osazenstvem tamní katedry myslivosti a lesnické zoologie zdá, že se něco prosazovat konečně daří.

V jakém smyslu?

Za první krůčky považuji, že studenti oboru provoz a řízení myslivosti mají jako povinný předmět etologii a genetiku. Ke mně chodí na přednášky etologie. Nemyslím si přitom, že bych musel mít mermomocí ve všem pravdu a na všechny otázky měl „moudrou“ odpověď, ale rád bych, aby o věcech studenti začali uvažovat biologicky. Musím ale říci, že to pro ně je dost těžké, a to hlavně proto, že jim chybějí jiné předměty, které jsou na lesárnách pro myslivce zatím nedocenené. Doplnění těch chybějících předmětů je ostatně klíčem toho

Velcí přátelé Luděk Bartoš a Jiří Bubeník na 6. kongresu o biologii jelenovitých, který se konal v roce 2006 v Praze.

sledně oficiální struktury předmětu a spíš se snažím vycházet vstříc zájmům studentů, často sahajícím i mimo jelenovité. V anonymních dotaznících, které jim dávám po zkoušce, abych měl zpětnou vazbu, někteří studenti uvádějí, že jsem jim trochu naboural jejich dosavadní představy... Kéž by to bylo ku prospěchu věci! Po více než 40 letech snahy o osvětu myslivecké veřejnosti bych tedy mohl konstatovat, že jsem v obecné rovině téměř nic nedokázal. Nový přístup na pražské lesárně mi ale

Ten je obsažen v tradicionalismu. Přenos mnoha výsledků vědy do myslivecké praxe je kvůli tomu dosud v podstatě iluzorní.

Hodně se mluví o tom, že na vině je též absence myslivecky orientovaného výzkumu u nás.

To je pravda. Fatální chybou pro myslivost v této zemi je, že neexistuje životaschopné centrální výzkumné pracoviště, které by se věnovalo komplexně výzkumu pro myslivost. Když jsem nakrátko nastoupil na zmíněnou Zbraslav, tak tamní útvar myslivosti měl přes 50 lidí. Mám pocit, že současný stav jsou dva lidé a víceméně v takové podobě to funguje myslím posledních asi tak dvacet let. Další komentář není potřeba. Připouštím, že existuje myslivecký výzkum na univerzitách, zejména na lesnických fakultách v Praze a Brně, v Akademii věd a pak na několika dalších pracovištích, ale je roztržštěný a řeší specializované, byť většinou velmi užitečné projekty. Za sebe mohu přiznat, že kromě zmíněné hybridizace většina toho, co děláme my, se týká základního výzkumu a přímá aplikace do myslivecké praxe je velmi nejistá. Takže vůbec nemluvím o nás. Tím chybějícím pracovištěm mám na mysli vysloveně vědecko-výzkumný útvar do značné míry orientovaný na aplikovaný výzkum, pokrývající obecně veškerou klíčovou problematiku potřebnou pro myslivost a hlavně napojený na mezinárodní vědeckou komunitu. Asi jako jediná evropská země nemáme odbornou základnu, na kterou by se mohla obracet třeba státní správa v momentu, kdy něco konkrétního k řešení potřebuje. Těžko mě může někdo podezřívát z toho, že bych chtěl hájit bolševika, ale bohužel musím konstatovat, že některé věci, co se týče výzkumu, které tehdy fungovaly, byť na diskutabilní úrovni, nyní neexistují.

„Fatální chybou pro myslivost v této zemi je, že neexistuje životaschopné centrální výzkumné pracoviště, které by se věnovalo komplexně výzkumu pro myslivost.“

amerického systému. Současně však musím konstatovat, že vysoké procento studentů z lesárny dokáže takový hendikep překonat. Mají též povinnost navštěvovat můj předmět, zatím nazývaný farmové chovy jelenovitých, původně určený někomu a něčemu jinému. V něm se nedržím dů-

dává naději, že budoucí absolventi by mohli do praxe přinést tolik potřebný nový pohled na věc.

Jak danou věc ovlivňuje konzervativismus, který je u myslivců velmi silně vyvinutý?

S jeleni pampovými.

Asi by bylo dobré také dodat, že podstatně ubylo odborných akcí typu celostátních konferencí a seminářů, na kterých se lidé setkávali, dozvídali se nové informace a diskutovali. Možná i proto hodně mladých lidí dnes hledá řešení problémů na sociálních sítích.

Já si myslím, že to je zčásti projev rezignace na nastalou situaci. Považuji za špatné, když někdo, kdo má o něco kon-

jím přístup státu k aktivnímu řešení problémů. Neznám zemi, která by byla více orientovaná na soukromé vlastnictví než USA, ale tam je hospodaření s přírodou, a tedy i se zvěří, řízeno shora! Státní úředník má obecný respekt a jeho slovo má váhu zákona. Věci, o kterých u nás stále mluvíme, například početní stavy spárkaté zvěře, škody působené zvěří a to, co se děje v honitbách, případně ta již zmíněná hyb-

„Věci, o kterých u nás stále mluvíme, například početní stavy spárkaté zvěře, škody působené zvěří a to, co se děje v honitbách, prostě nejde řešit odspoda a ponechávat to na lidech, na vlastnících honebních pozemků. Pokud něco chceme skutečně dovést k úspěšnému závěru, musíme změnit náš přístup. Stát musí mít rozhodující slovo a účinné nástroje!“

krétního zájem, nemá možnost obrátit se na specializované pracoviště. Byť jsem byl velmi kritický k úrovni, kterou útvar myslivosti na Zbraslavi dříve míval, tak to byla určitá základna, která se mohla postupně zkvalitňovat a nějakým způsobem někam posouvat. Ale když není základna, není kam co posouvat.

Na druhou stranu část lidí odmítá jezdit na současné odborné konference s odůvodněním, že se tam nic nového nedozvědí, a to, co se dozvědí, se jim stejně nepodaří přenést do praxe...

Tyto argumenty chápou. Mluvil jsem o anglosaském světě a připojil bych ještě Skandinávii. Také tam dokážou být velmi racionální a pragmatičtí. V Británii například řešili problémy s jelení zvěří včetně hybridizace jelena evropského se sikou. Ustavili komisi z odborníků napříč rezorty, která se tomu měla věnovat, a skutečně to tak probíhalo. Nedovedu si představit, že by to takto mohlo fungovat u nás, a to z jednoho prostého důvodu: nemáme výzkum, nemáme specializované odborníky, zato máme řevnivost a rozlišování, kdo kam patří a nepatří! Na leccaké akce jsou zváni určití lidé, ale jiní zváni důsledně nejsou. Některými druhy patřícími mezi zvěř se u nás žádné pracoviště systematicky a koncepčně dlouhodobě nezabývá. Chybí lidé, kteří by měli dané problematiku nastudované. V praxi tak mnohdy jen záplavujeme díry. A pak je tu ještě jeden velmi důležitý moment, který souvisí s tím, že se nedaří přenášet poznatky vědy do praxe: je

ridizace, prostě nejde řešit odspoda a ponechávat to na lidech, na vlastnících honebních pozemků. Takto se nevyřeší nic, což ostatně můžeme vidět z vývoje situace v posledních letech. Pokud něco chceme skutečně dovést k úspěšnému závěru, musíme změnit náš přístup. Stát musí mít rozhodující slovo a účinné nástroje! A samozřejmě odvahu pustit se do řešení pro-

Plenární přednáška na mezinárodním kongresu o biologii jelenovitých v Huilo Huilo v Chile (2010).

blémů. Čím déle to budeme oddalovat, tím větší problémy přijdou.

A tvůj komentář k druhé straně – k příjemcům nových poznatků a informací? Tedy k myslivcům v honitbách?

Tradicionalismus! Musím se opakovat. Před čtyřiceti lety jsem jezdil fotografovat na hony do jedné honitby na okraji Prahy. Tehdy jsem připravoval několik vyžádaných kapitol do knihy prof. Vladimíra Komárka o biologii lovné zvěře, která později vyšla na Slovensku. Dal jsem to přečíst svým kamarádům myslivcům, v té době mladým klukům, aby mi sdělili svůj názor. A jejich reakce? „No to je paráda, ale to víš, musíme počkat, až odejdou ti dědkové, kteří to mají v rukou!“ Těmi dědky mysleli generaci myslivců ve věku okolo šedesáti let. Nedávno jsem se setkal se synem jednoho z těch tehdy mladých a jeho kamarádem. Kamsi jsme jeli, hoši se ptali a já jsem rád odpovídal. Oni se tvářili spokojeně a poučeně. A pak mi řekli to stejné, co jsem slyšel o těch pár desítek let dříve! „To víš, musíme počkat, až odejdou...“ To je ten tradicionalismus, který mám na mysli. Než mladí dorostou do věku „dědků“, tak jsou tak „zmuchlaní“ tradicemi, že už nemají myšlenky na nějakou obnovu.

Já teď sice mluvím hodně kriticky a skepticky, ale mám za sebou i období asi deseti let, kdy jsem úspěšně spolupracoval s myslivci z Pardubického kraje, kteří měli zájem dozvědět se něco z etologie a z dalších oborů a pravidelně mě zvali,

abych jim přednášel, dokonce navrhovali témata, o kterých bych měl mluvit. A tehdy jsem měl skutečně pocit, že to dopadá na úrodnou půdu. Pak se to nějak vytratilo, a jestli z toho něco zůstalo, už nevím. Čili zájemci o informace existují,

ale není jich moc a často bohužel nemají sílu prosadit nové poznatky ve větším měřítku do praxe.

V současné době pořádají nejrůznější přednášky na rozličná témata lidé často stojící mimo oficiální vědecká pracoviště a organizátory bývají sami uživatelé honit. Jak se na to díváš?

Potvrzuje to, že část myslivců má o nové informace zájem. Já to ale posoudit nemohu, protože o podobných akcích toho moc nevím. Sám jsem si na základě té „pardonické“ zkušenosti pohrával s myšlenkou, že bych pro myslivce připravil cyklus přednášek alespoň o etologii, ale nakonec jsem přešel jen zůstal „pouze“ u výuky studentů. Uvědomil jsem si, kolik mi je let, že už nemám v životě tolik času. Mám ještě určité ambice a jasnou představu, čemu se chci věnovat a co bych rád ještě stihl dodělat. Prostoru silně ubývá. Takže po několika desetiletích jsem se stylizoval do role někoho, kdo raději poradí, než by něco sám vymýšlel, což je svým způsobem poněkud alibistické, ale už je to tak.

Kdysi jsme spolu vedli hovor na téma uplatnění vědeckých poznatků v praxi a ty jsi mi tehdy řekl, že k tomu přistupuj tak, že něco vyvádáš, výsledky zveřejníš a předáš na příslušná místa a pak je na těch, kteří ze své pozice dokážou věci ovlivnit, jak se získanými poznatky naloží. Jak neseš to, že třeba informace o zmíněné hybridizaci jelena evropského se sice jsi publikoval před čtyřiceti lety, varoval jsi, co by se mohlo stát, a dnes se v podstatě vše předpovídané děje bez toho, že by s tím někdo bojoval?

Před více než deseti lety se ve Žluticích konal seminář o sikovi. Po mé objednané asi hodinové přednášce, která měla docela dobrý ohlas, za mnou přišlo několik účastníků a řekli mi, že devadesát procent z toho, o čem jsem hovořil, pro ně byly absolutní novinky. A já se málem zhroutil! Asi tak devadesát procent z těch devadesáti procent byly totiž věci staré třicet let, publikované i u nás v mysliveckém tisku a mnohokrát odpřednášené! Tehdy jsme to vyřešili tak, že mě pozvali na několik míst tu přednášku zopakovat pro jejich

lidi. Obecně je to ale šílené pomýšlení. Kladu si otázku, jak je možné, že lidé, kteří myslivosti obětují vše – peníze, čas, rodinu atd., nevidí, že některé věci prostě fungují jinak, než jak se učí v kurzech. A hlavně, proč se obrovská spousta nových poznatků z biologie, kterou na nás chrlí vědecké instituce celého světa, do těch kurzů vůbec nedostane a obsah kurzů se za desetiletí příliš nemění.

Kdo měl příležitost setkat se s Ludkem Bartošem a mluvit s ním o jelení zvěři, ví, že jde o povídání velice zajímavé a že se může stát, že obě strany hovoru přestanou tak trochu vnímat čas. Tak tomu bylo (pokolikáté již?) i v mém případě... Druhou část rozhovoru, která se týkala bílých jelenů, výzkumu jelenovitých ve světě, hybridizace jelena evropského a siky a jak bychom měli k tomuto problému přistupovat nebo populace jelení zvěře žijící po desetiletí na skotském ostrově Rum bez zásahů člověka, a ještě dalších věcí, přineseme v příštím čísle.

David Vaca

Foto Jitka Bartošová a archiv Ludka Bartoše

PJF

Děkujeme za důvěru
a spolupráci v roce 2018, hodně štěstí, zdraví a upřímné
LOVU ZDAR v roce 2019

2019

revolvery
brokovnice
kulovnice

- North American Arms
- Baikal • Bettinsoli
- Baikal • Blaser • Mauser
- Rössler Titan 6, Titan 16
- Gamo • Hatsan • Weihrauch
- CDP Blaser • Eley • Geco
- Sellier & Bellot • RWS
- Rottweil

karabiny
puškohledy
dalekohledy
oblečení
holínky

- Rossi
- Gamo • Zeiss
- Blaser • Bushnell • Zeiss
- Gamo
- Lemigo
- puškohledové montáže
- ruksaky

vlastní produkce

plynové revolvery a pistole

- Bruni • Ekol • Weihrauch

plynová revolverová a pistolová munice

- Diefke Wadie

Přesvědčte se o tom,
že naše kvalita a ceny
odpovídají našemu motto:

Partner pro Vás

... u každého dobrého obchodníka
a na adrese www.kozap.cz

KOZAP

UHERSKÝ BROD ZBRANĚ A STŘELIVO, spol. s r.o.

Velkoobchod Bánov
U kostela 134, 687 54 BÁNOV
tel./fax: +420 572 646 220
mob.: +420 730 870 037
e-mail: kozap@kozap.cz
www.kozap.cz